

توماس تئو

نقدی بر روانشناسی

از کانت

تا نظریهٔ پسا-استعماری

ترجمهٔ تورج سلحشور

سرشناسه

تئو، توماس، ۱۹۶۳ - م.

Teo, Thomas

عنوان و نام پدیدآور

نقدی بر روان‌شناسی؛ از کانت تا نظریه پسا استعماری

نوشته توماس تئو - ترجمه تورج سلحشور.

مشخصات نشر

تهران: اندیشه احسان، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری

۴۰۷ ص: ۵/۱۴×۵/۱۱ س.م.

شابک

۹۷۸-۶۲۲-۶۰۲۶-۱۰-۹

عنوان اصلی

The critique of psychology : from Kant :

۲۰۰۵to postcolonial theory,

شناسه اوده

سلحشور، تورج، ۱۳۵۹ - مترجم

رده بندی کتبه

۱۳۹۷ ت/۸۱۴۳

رده بندی دیویی

۱/۱۵۰

شماره کتابشناسی ملی : ۸۱۵۸۰۳۸

نقدی بر روان‌شناسی (از کانت تا نظریه پسا استعماری)

مؤلف: توماس تئو

مترجم: تورج سلحشور

تولید فنی: زهرا قربانی

دبیر انتشارات: محمدرضا مدنی

نوبت: چاپ اول ۱۳۹۷ شمارهگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۳۸۰۰ تومان

طراح و گرافیک: پرویز بیانی

چاپ و صحافی و لیتوگرافی: گنج شایگان

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً و جزاً (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی) بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است و پیگرد قانونی دارد.

دفتر نشر: تهران، خ انقلاب، روبروی درب اصلی دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده، ط ۱، واحد ۴۲۴

تلفن: ۰۶۶۴۶۶۰۰۲ - تلگرام: ۰۹۱۹۱۵۵۱۸۰۲

فروشگاه: تهران، خ انقلاب، روبروی درب اصلی دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده، طبقه همکف، واحد ۳۱۷

تلفن: ۰۶۶۴۶۶۰۰۱ - کانال تلگرام: @sociologybookstore

مقدمه

چه چیزی موجب رشد و پیشرفت روان‌شناسی می‌شود؟ دیدگاه سستی در پاسخ به این پرسش خواهد گفت: 'شواهد تجربی'، در حالی که با نگاهی عمیق‌تر به تاریخ روان‌شناسی در دویست سال گذشته درمی‌یابیم که انباشت مایه ز وقایع، حل و فصل مسائل و مشکلات، استقراء، استنتاج و توضیح و تبیین موارد غیرمتعارف، تنها بخش کوچکی از تصویر کلی است. مطالعه عوامل سیاسی، اقتصادی و اجتماعی نشان می‌دهد که این عوامل نقش بسزایی در شکل‌گیری امر در نظری و کاربردی روان‌شناسی داشته‌اند. نقش این عوامل خارجی به قدری برجسته است که باعث کم‌رنگ شدن تحلیل‌های نظری و تاریخی مبتنی بر مسأله‌گرا می‌شود. با این حال اگر با این جمله گولد (۱۹۹۶) که 'پیشرفت علم همان قدر که به آشفته‌های جدید وابسته است به نقد و بررسی نتایج دیگران نیز نیاز دارد' (ص. ۲۵)، موافق باشیم ناگزیر از تحلیل و بررسی تاریخ نقد روان‌شناسی خواهیم شد. بنیاد این تمرکز ما در این کتاب نه بر پیش زمینه‌های تاریخی- اجتماعی، بلکه بر نظریه‌ها و بحث‌های انتقادی خواهد بود که به مشکلات روان‌شناسی از زمان شکل‌گیری آن تاکنون می‌پردازند. هدف این نظریه‌ها در اکثر موارد (ولی نه همیشه) کمک به پیشرفت روان‌شناسی و حل مشکلات نظری، راهبردی و کاربردی آن بوده است. چنین نظریه‌ای به گفتمانی شفاف، منطقی و ساختارمند نیاز دارد که نه تنها بر اصول اساسی روان‌شناسی، بلکه به حاشیه‌ها و فرعیات آن نیز بپردازد؛ چنین گفتمانی نقشی اساسی در تبیین تاریخ روان‌شناسی خواهد داشت. تمرکز بر این نظریه‌ها به معنای بی‌اهمیت انگاشتن عوامل تاریخی- اجتماعی نیست؛

این عوامل در تشخیص تغییرات روان‌شناسی بسیار حائز اهمیت هستند اما در این کتاب در کانون توجه ما نخواهند بود.

مطالب و منابع در این زمینه به اندازه‌ای است که می‌توان با آن تاریخ نقد روان‌شناسی را از نیمه دوم قرن هیجده به بعد، به تصویر کشید. بنابراین این ادعا که نقد روان‌شناسی به عنوان یک نحله فکری محصول جنبش پست مدرن آمریکا در چهل سال اخیر بوده، مردود است. وجه اشتراک همه متدانی که در این کتاب به آنها خواهیم پرداخت این است که همگی از وضعیت روان‌شناسی در مقاطع مختلف ناراضی بوده‌اند با این حال جهان‌بینی سیاسی، اخلاقی، معرفت‌شناختی و هستی‌شناختی آنها با هم متفاوت و گاه حتی متضاد بوده است. تاریخ سیستماتیک و نظریه انتقادی که در این کتاب ارائه می‌شود فقط تصویری جهانی از این نظریات پیچیده و چندوجهی است.

تاریخ‌نگاری انتقادی روان‌شناسی باید بتواند نظریات موفق را از نظریات تأثیرگذار متمایز کند. نظریات برآمده از آلهایی هستند که تغییری بنیادین در کل بدنه روان‌شناسی ایجاد کرده‌اند و منظور از نظریات تأثیرگذار نظریاتی هستند که دامنه تأثیرگذاری آنها فقط به گروه‌های روان‌شناسان محدود شده و کل سیستم را در برنمی‌گیرد. در این کتاب هم به نظریات موفق می‌پردازیم که مثل نظریه کانت - یا به بیانی دقیق‌تر نظریه انتقادی - هم - طی قرن ۱۹ - کل روان‌شناسی را تحت تأثیر قرار داد و هم به نظریاتی اشاره خواهیم کرد که هرچند باعث ایجاد بحث‌های جدیدی در داخل بدنه روان‌شناسی شدند اما هرگز موفق به تغییر مسیر کلی آن نشدند که برای مثال می‌توان از نظریه انسانی-علمی، مارکسیستی، فمینیستی، پست مدرن و پسااستعماری نام برد.

دغدغه این کتاب چگونگی رتبه‌بندی و ارزیابی این نظریات نبوده و این‌که آیا بعضی از این نظریات می‌توانستند تأثیرگذار قلمداد شوند بحثی فراتر از آن است که به خواننده واگذار می‌شود.

تاریخ و نظریه انتقادی روان‌شناسی پروژه‌ای سازنده است که به هیچ عنوان قصد مسأله‌سازی و مشکل‌زایی نداشته و به دنبال ارائه ابزاری فکری است که بتواند به بسط و پیشرفت روان‌شناسی کمک کند. این انتقادهای مسیر روان‌شناسی را تغییر داده و حتی می‌توان گفت باعث شکل‌گیری روان‌شناسی شده‌اند و مسلماً در آینده آن نیز تأثیرگذار خواهند بود. منتقدان نقش مهمی در پیدا کردن ایرادهای سیستم داشته و بعضی از آنها راهکارهای موثری در جهت رفع این ایرادها ارائه داده‌اند. این‌که روان‌شناسی یا هر رشته دیگری این انتقادها را نادیده گرفته و تنها به توانایی‌های خود متکی باشد قطعاً سودی از این بابت نخواهد برد. این‌که صادقانه و با بیانی روشن نشان دهیم که روان‌شناسی چگونه مشکلات گوناگون است (حتی بدون ارائه راهکاری مناسب) به التزام و تعهد فکری خود پایبند بوده‌ایم و این انتقاد به مراتب سازنده‌تر از این فرض پیشگیرانه است که بگوییم روان‌شناسی در مسیری ایده‌آل حرکت کرده و هیچ ایرادی به آن وارد نیست.